

через їх витрати на обслуговування додаткових замовлень. Через це здаються не досяжними такі характеристики «хорошого» ринку як «конкуренція з метою обмеження проявів приватної економічної могутності, віддача від інвестицій і трудових зусиль у відповідності з доданою соціальною цінністю, достатність стимулів для інновацій та розвитку нових продуктів»;

– У багатьох секторах економіки покупка товарів у цей час перестає бути «прозорою» тому відповідна їй транзакція, як правило, відразу не закінчується. Акт купівлі, у все більших випадках, означає виникнення довгострокових відносин між продавцем і покупцем. Ця нова риса особливо добре помітна по ринку програмних продуктів: періодичне оновлення версій програмного забезпечення перетворює акт покупки в процес довгострокового «співпраці» між покупцем і продавцем.

У свою чергу, ієрархічні форми управління в порівнянні з мережевими структурами програють останнім, на думку Джоел Подольний і Карен Пейдж, за наступними параметрами:

- освоєння нових навичок та знань;
- отримання легітимності;
- поліпшення економічного функціонування;
- управління ресурсної залежністю.

Економічні переваги мережних форм цими ж авторами описуються так: «Створенням кращих комунікацій, ніж це може зробити ринок, мережеві форми організації полегшують кращу координацію перед обличчям змін, значимість яких не може бути повністю передана або зрозуміла через цінові сигнали. У цей же час, в наслідок того, що кордони мережених форм організації зазвичай більш легко керовані, ніж кордони ієрархій більш легким є модифікація композицій мережених організацій як відповідна реакція на ці зміни».

Таким чином, складається уявлення, що починається експансія мережевих структур буде руйнувати ринкові регулятори і витіснити ієрархічні способи управління з внутрішнього середовища організацій. Ті ж автори, перефразувавши знаменитий полемічний питання Коуза з його Теорії Фірми («навіщо потрібен ринок, якщо є фірма»), запропонували новий варіант «основного питання», на який повинна зараз відповісти економічна теорія: «якщо мережева форма управління може давати краще навчання, розширену легітимність і престиж, кращий контроль над зовнішнім середовищем, і кращі економічні результати, чому зберігаються ринки і ієрархічні структури».

Н.В. Радєвіч, ст. викл. (ХДУХТ, Харків)

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасні досягнення в розвитку глобальних інформаційних і комунікаційних технологій (Інтернет-технології) призвели до формування глобального електронного середовища в економічній діяльності, що, у свою чергу, відкрило нові можливості для організаційного та інституціонального дизайну в бізнесі й інших сферах соціально-економічної діяльності людини. Одна з назв нового середовища – "мережна економіка" (networked economy).

Глобальна мережна економіка визначається як "середовище, в якій будь-яка компанія чи індивід, що знаходяться в будь-якій точці економічної системи, можуть контактувати легко і з мінімальними витратами з будь-якою іншою компанією чи індивідом з приводу спільної роботи, торгівлі, обміну ідеями і ноу-хау або просто задоволення".

Виникнення мережної економіки приводить до еволюції сучасних економічних систем, формування неринкових механізмів регулювання та мережних організаційних структур. У результаті виникає свого роду безгалузєва, мережна економіка, заснована переважно на горизонтальних зв'язках.

Виділяють чотири основні процеси, які повсякденно підсилюють позиції мережної економіки.

1. Оскільки мережна економіка може "жити" тільки в інформаційно-комунікаційному середовищі, створюваному глобальною мережею Інтернет, базовою умовою її існування стає розвиток і поширення Інтернет-технологій. Найбільш застосовувані в даний час види Інтернет-технологій складаються з засобів оперативного обміну та розповсюдження інформації (текстова, звукова, відео), а також засобів створення та підтримки інформаційних ресурсів (веб-сторінок) у мережі Інтернет. Серед нових видів Інтернет-технологій, широке застосування яких очікується в найближчому майбутньому, великий вплив на мережну економіку здійснюватимуть: а) засоби групової роботи географічно розподілених учасників спільної діяльності; б) технологія "інтелектуального агента", що створює ефект постійної присутності в мережі інформаційного робота, запрограмованого своїм хазяїном на збір і фільтрацію необхідної інформації, на пошук людей і організацій, на проведення певної стадії переговорів з інтелектуальними агентами інших учасників економіки тощо. Дана технологія дозволить знизити інформаційне перенавантаження учасників мережної економіки, підвищити швидкість і ефективність процедур встановлення контактів, проведення переговорів, підтримки угод тощо.

2. Привабливість і ефективність мережної економіки залежить від наявності в ній критичної маси економічних агентів та відповідної інфраструктури, яка робить можливим їх діяльність. Численні спроби індивідів і організацій використовувати можливості глобальної мережі призводять до розширення масштабів

соціально-економічної діяльності у мережній економіці. Перенесення традиційних видів діяльності в Інтернет стимулюється різними міжнародними і національними організаціями.

3. Нові можливості глобальних комунікацій між людьми дають їм нові інструменти для реорганізації форм їхньої спільної діяльності. Ці інструменти використовуються для розробки принципів "мережної організації". Масовою практикою є втілення цих принципів при модернізації діючих або створенні нових організацій, що дає їм нову якість, завдяки якій вони вже не можуть бути віднесені ні до ієрархічної, ні до ринкової форми. На практиці процес мережної модернізації існуючих організацій, як правило, означає активне використання інформаційних технологій і певне зменшення долі традиційних ієрархічних форм управління за рахунок підвищення долі колективних форм. При створенні нових мережних форм організації, а також при модернізації існуючих, виконавці орієнтуються на такі основні потенційні переваги: а) економія на переміщеннях, б) внутрішньофірмовий інформаційний простір; в) колективне формування інформаційних ресурсів; г) внутрішньофірмова координація.

4. Різні види економічної інфраструктури стають більш ефективними, коли починають користуватися можливостями Інтернет-технологій. Це призводить до модернізації інфраструктури в економіці та створення мережних інституційних структур. Сьогодні найбільш помітні впровадження Інтернет-технологій належать трьом наступним економічним інститутам: а) торгівля; б) фінанси; в) трудові відносини.

Отже, мережна економіка стає все більш помітною, що пов'язане з широким застосуванням Інтернет-технологій, все частішою заміною традиційних форм діяльності новими, заснованими на використанні Інтернет. Результатом стає створення мережних форм організації та адаптація загальноекономічної інфраструктури до нових можливостей глобальних мереж.

Н.Л. Савицька, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

ФУНКЦІЇ МЕРЕЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГОСПОДАРСЬКОГО РОЗВИТКУ

Інфраструктура господарської системи формується відповідно розвитку товарного виробництва, його техніко-технологічного забезпечення та еволюції ринкового господарства. Весь перебіг господарського розвитку показує, що природа інфраструктури господарства закладена, перш за все, у специфіці взаємодії об'єктивних і суб'єктивних чинників суспільного виробництва. При перенесенні господарської діяльності в середовище Інтернет з'являється віртуальна або мережна економіка (network economy), тобто особливий економічний простір, в якому здійснюється електронна комерція, електронний бізнес.

Розвиток та поширення мережної економіки вимагає створення відповідної інфраструктури, яка поєднує виконання як традиційних, так і специфічних функцій. Аналіз функцій інфраструктури доцільно проводити у розрізі структурних її елементів, що відповідає системному методу дослідження. Так, інфраструктурний комплекс мережної економіки включає: матеріальну інфраструктуру, тобто виробництво комп'ютерів і комунікаційного устаткування; прикладну інфраструктуру – виробництво програмного забезпечення, мультимедіа, створення веб-сайтів, які надають послуги для оптимізації електронної комерції; посередницький рівень: компанії-провайдери, що забезпечують функціонування пошукових порталів, які займаються інтернет-рекламою; електронну комерцію, тобто компанії, які безпосередньо здійснюють комерційні операції в Інтернеті. Коли йдеться про комерційне використання можливостей мережі різними економічними суб'єктами, в структурі електронної комерції, як правило, виділяють декілька ланок: реклама і представлення товару; здійснення операцій купівлі-продажу через канали мережі; післяпродажні послуги клієнтам; електронний банкінг; вибудовування відносин із клієнтами. Таким чином, інфраструктура мережної економіки є категорія, що позначає сферу послуг, що організаційно і матеріально забезпечує основні ринкові процеси взаємного пошуку один одного продавцями і покупцями, рух товару, обмін товарів на гроші, а також фінансово-економічну діяльність посередницьких структур у мережі Інтернет.

Серед найважливіших функцій, що забезпечуються інфраструктурою мережної економіки, можна виділити наступні:

– створення онлайн-ринкового середовища та активізація господарської діяльності. Полягає у розширенні ринкового простору, подоланні географічних відстаней, переміщенні економічної активності із географічного у кіберпростір; забезпеченні електронних форм обміну;

– забезпечення доступу до інформації, ринків, їх прозорості для всіх учасників обміну. Мережева інфраструктура знижує витрати на формування і підтримку інформаційного середовища. У відповідь на загрозу інформаційного переповерхнення створюються спеціалізовані системи поширення оперативної інформації. Інформаційний простір набуває властивості "керованої прозорості", коли доступ до зовнішніх ресурсів практично не обмежується;

– координація попиту і пропозиції. Завдяки новим засобам комунікацій, що забезпечують здобуття інформації в реальному режимі часу, зростає і швидкість пристосування фірм до попиту, що змінюється в мережевому середовищі. Гнучкість дій перетворює адаптацію пропозиції до попиту у багатьох випадках практично у миттєву. Організація зворотних зв'язків дозволяє імітувати в реальному часі економічні рішення, в яких задіяна велика кількість учасників;